

כמה מילים על... 8... שיחות ותמלילים

שיחות רבות ושונות מתקיימות בשגרת חיינו - חלקן יזומות וחלקן ספונטניות. יש אישיות ויש קבוצתיות. אחדות משמעותיות יותר ואחדות שיחות חולין... שיחות אלו לרוב מתפוגגות ונשכחות במרוץ היומיומי. הן הופכות לזכירות ולבעלות משמעות כאשר אנו מוסיפים להן אפקט של ניראות או הקשבה יתרה.

במהלך עבודתי בגן נהגתי לערוך עם הילדים לעיתים תכופות שיחות מתועדות בנושאים שונים. שיחות אלו התקיימו מתוך ראיית החשיבות היתרה שיש לתרגול וטיפול יזום ומובנה של כישורי שפה ומיומנויות הקשבה. בכל תיעוד כזה ניתן לקרוא ולמצוא מיומנויות חשיבה כגון זיכרון, שליפה, ניסוח, תמצות... ולא פחות חשוב, מיומנויות רגשיות כגון חשיפה אישית ויכולת שיתוף ברגשות, דעות ורעיונות.

טיפול מיומנויות תקשורת בכלל- ותקשורת בינאישית בפרט - היא בעיני מטרה בעלת חשיבות רבה בגיל הרך (גיל בו נרכשות מיומנויות השפה, וגם נרכשת הגישה לתקשורת בינאישית) האם אני אדם המשתף ברגשותיו? האם אני מסוגל לפרט, לתאר, להיות מובן? האם חשוב לי גם להיות קשוב לרגשות של אחרים? לשאול שאלות, להאזין לתשובות, להיות רגיש לניואנסים?

לא מעט דובר על דורות שגדלו על הדחקה, ביישנות, חוסר כנות או תמצות בהבעת רגשות שהביאו לקשיים ביצירת קשרים עמוקים ומשמעותיים. תכנית העצמה המבוססת על טיפוח תקשורת בינאישית נועדה לפתח את הכלי הבסיסי הזה בגיל ובזמן הנכון.

בשיחות שאני עורכת עם ילדים, אני בוחרת את הנושא לדיון (על פי רב בהתאם לאירוע או תוכן נלמד). אני יוזמת שאלה מסקרנת בעלת ניסוח המייצר שיח מובן ומתאים לעניין וליכולות הילדים. ככל שפועלים כך רואים עם הזמן כיצד הנושאים מתפתחים ונעשים מורכבים ומסקרנים יותר וכיצד מיומנות השיח משתכללת ומאפשרת העמקה והרחבה. השיחות אינן ספונטניות אלא נרשמות ומתועדות במהלכן. הילדים יודעים שכל מילה שלהם בעלת חשיבות עליונה עבורי ולכן היא נרשמת (בניסוח המדויק על פי מילותיו של הילד).

בהתאם לנושא אבחר אם השיחה תהיה קבוצתית או אישית. לשלכל אחד מהפורומים יש יתרונות וחסרונות

בשיחה קבוצתית אנו מתחילים לדון בנושא ביחד ומאפשרים לכל ילד להביע את דעתו ותוך כך רוכשים ביטחון ומפתחים מיומנויות שיחה והקשבה. תוך כדי שיחה אנו לומדים כללים של המתנה סבלנית והקשבה מלאה ומכבדת לדברי החבר. לומדים לתמצת ולדבר "לעניין" וגם לנהל דיון ספונטני וגמיש.

כמובן שניתן לראות בשיחות פערים בכישורי השפה, ביכולת הניסוח, ביכולת התיאור וביכולת החשיבה. ניתן לראות בדרך התנהלות השיחה תכונות אישיות כגון טמפרמנט, מנהיגות... וביישנות. התכונות המוכרות כמו גם הכישורים והמיומנויות אכן באים במפגש לידי ביטוי. אך מצד שני בשיחה יכולים לצוץ ולבא לידי ביטוי כישורים פחות מוכרים כגון: הומור, דמיון, יצירתיות, זיכרון - וכך (כמו בהרבה סיטואציות בגן) "כוחות" שונים מחפים על כוחות אחרים, לכן יש לקרוא אותן בחסד וברגישות - כמו כן בשיחה קבוצתית יש הרבה השפעה ולמידה הדדית (למידת עמיתים) והדבר חיובי ומפרה מאד את הדיון.

לעומתן - בשיחות האישיות יש יותר מקום לאינטימיות שבין הילד לגננת. הן נועדו לאפשר לכל ילד וילד להביע את דעתו מבלי שיהיה נתון ללחצים או להתמודדות חברתית.

בשיחה זו- בלי קשר לנושא השיחה - הילד "מרגיש מורגש". יש האזנה מכוונת לדבריו.

יש הצהרת כוונות שמבהירה שהקשבתי, תיעדתי וחשוב לי לדעת מה את/ה חושב/מרגיש/יודע על... בתוך ההקשבה המושקעת הזו - יש גם אמירה שלילד יש תפקיד ואחריות על האופן שבו הוא עונה. הוא צריך להיות מובן. הוא צריך לתכנן מה הוא עונה. הוא צריך לנסח את התשובה שלו. הוא צריך "לעניין" אותי... באמצעות שאלות מכוונות הוא משכלל ומתיידד עם מיומנויות השפה והוא מתאמן על האופן שבו הוא משתף ומספר - כל זאת תוך כדי חוויית הצלחה וחיזוק תחושת הערך. מבחינת הגננת- נפתח חלון נוסף של היכרות והבנה.

חלון זה אני חולקת לאחר מכן עם ההורים ושולחת להם את תיעודי השיחות. הם יכולים לעקוב ולראות באמצעותן את התפתחות השפה – (משיחה לשיחה) אצל ילדם. להיות שותפים לעולמו ולדרכי החשיבה שלו. הם יכולים לראות כיצד משתפר הניסוח, כיצד "מתעבה" אוצר המילים, כיצד מתקיימת אינטראקציה עם הזולת, נוספות מילות קישור, דימויים וכד' הם יכולים לראות אותו בתוך המרחב ו"קבוצת השווים" (לא להשוות) - אלא להבין באיזו סביבה הוא מתקשר ואיזה חוויות, מושגים ושפה מתנהלת סביבו. זה חשוב ורלבנטי כדי להבין את עולמו.

שיחות אלו מחברות. הן שמות את טיפוח התקשורת המילולית במקום גבוה בחשיבות ואת הקשר ילד הורים גננת כיחידה אינטגרלית הדוברת שפה אחת.

אם מבינים את התרומה הגדולה ואת חשיבותן של שיחות מתועדות למיומנויות התקשורת הבינאישית, למיומנויות הרגשיות, ולמיומנויות השפה והחשיבה של הילד הרי שאותה פעולה בדיוק המתקיימת בגן יכולה להתקיים גם בבית בתוך היחידה המשפחתית בשיחות עם כל אחד מהילדים לחוד או ב"שיחות עומק" משפחתיות משותפות בנושאים שונים.